

PIOTR MIAZEK

TURYSTYKA JAKO ASPEKT DZIAŁALNOŚCI TATRZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO¹

Abstrakt: Tatrzański Park Narodowy prowadzi liczne działania mające na celu dostosowanie obszaru na potrzeby ruchu turystycznego tak, by nie zagrażał on środowisku, a stopień jego negatywnego oddziaływania był jak najmniejszy. Praca przedstawia sposób funkcjonowania instytucji, charakteryzuje jej działania. Omawia również problemy związane z udostępnianiem parku dla ruchu turystycznego.

Słowa kluczowe: Tatrzański Park Narodowy, turystyka w parku narodowym, działalność TPN, udostępnianie obszaru parku.

TOURISM AS AN ASPECT OF THE TATRA MOUNTAINS NATIONAL PARK'S ACTIVITY

Abstract: Tatra National Park conducts a number of activities designed to adapting the area for tourism in order to avoid posing a threat to the environment and to diminish the degree of its negative impact to the smallest possible level. The following thesis indicates the way of the functioning of this institution as well as characterizes actions devoted mainly to tourism. Moreover, it describes issues which are connected with sharing the area of the park for tourism.

Keywords: Tatra National Park, tourism in the national park, activity of TNP, sharing the park area.

1. WSTĘP

Obszar Tatrzańskiego Parku Narodowego (TPN) jest jednym z najczęściej odwiedzanych przyrodniczych obszarów chronionych w Polsce przez turystów. Wciąż rosnąca ich liczba, wynosząca obecnie ponad 3 mln osób w skali roku, wymaga od władz parku licznych działań, które pozwolą na zachowanie przyrody w jak najmniej zmienionym stanie i jednocześnie jej udostępnianie dla ruchu turystycznego. W górach zadanie to jest utrudnione, gdyż turystyka góraska wymaga budowy specjalnej infrastruktury, ingerującej w pierwotny stan przyrody na tym obszarze. Parkom niezwykle trudno jest pogodzić wszystkie aspekty ich działalności, jak ochrona przyrody, planowanie zagospodarowania i jego modernizacja, udostępnianie walców i wiele innych.

Głównym założeniem pracy jest przedstawienie sposobu, w jaki TPN funkcjonuje, a także zaprezentowanie oceny jego funkcjonowania dokonane przez służby działające na jego terenie oraz turystów.

2. CHARAKTERYSTYKA TATRZAŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO

Tatry to najwyższy masyw górski w Polsce, zaliczany do makroregionu Łańcucha Tatrzańskiego, położonego w Centralnych Karpatach Zachodnich. Jego powierzchnia wynosi 785 km² i znajduje się na terytorium Polski oraz Słowacji. Polski fragment, obejmujący północną część Tatr Zachodnich i Wysokich, stanowi około 22% całego masywu, a jego powierzchnia to 175 km². W Polsce i Słowacji całość objęta jest najwyższą formą ochrony przyrody – parkiem narodowym (SKRZYDŁOWSKI 2013).

Tatrzański Park Narodowy jest jednym z 23 parków narodowych na terytorium Polski. Powstał w roku 1955, a jego powierzchnia wynosi 211,64 km². Park powstał w celu ochrony jedyne w Polsce pasma górskiego o charakterze alpejskim oraz całości znajdującej się tutaj przyrody. Obecna siedziba parku jest w Zakopanem przy ulicy Kuźnice 1. Pracuje tam łącznie 159 osób, z czego 71 osób to pracownicy terenowi, którzy dzielą się na pracowników obwodów ochronnych oraz straż TPN, która składa się z ośmiu strażników. Obecny dyrektorem parku jest Szymon Ziobrowski (NYKA 2016, www.tpn.pl).

Wachlarz działań prowadzonych przez park jest ogromny, dlatego też w celu usprawnienia pracy i poprawy wydajności działania instytucji park wewnętrznie podzielono na kilka działów, o różnej specjalności i zakresie zadań. Są to:

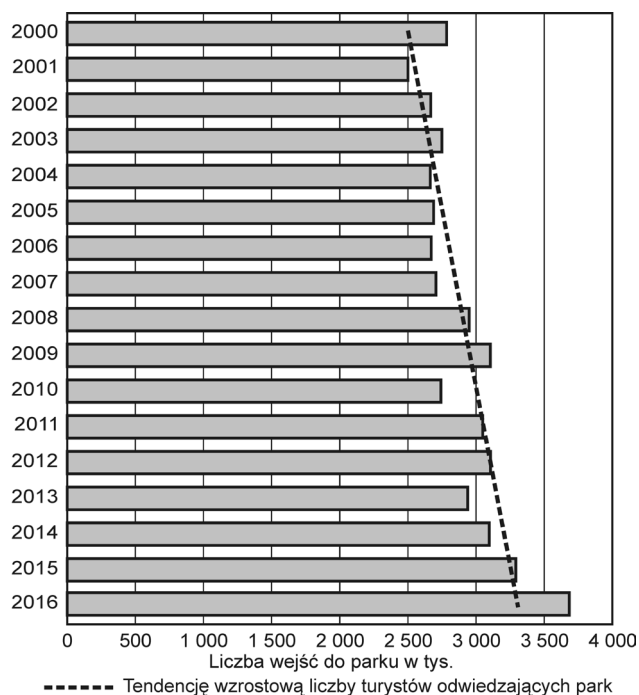
- Dział Ochrony Przyrody,
- Dział Udostępniania,
- Dział Nauki i Edukacji,
- Straż Parku.

3. TURYSTYKA W TATRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM

Obszar Tatr Polskich jest unikatowy pod wieloma względami. Charakterystyczny klimat, bogata fauna i flora, zróżnicowane ukształtowanie powierzchni, naturalne atrakcje, takie jak: liczne stawy, wysokie wodospady, jaskinie, strzeliste szczyty czy też malownicze doliny, czynią Tatrzański Park Narodowy niezwykle atrakcyjnym pod względem turystycznym. Tereny górskie zapewniają atrakcje dla wszystkich grup odwiedzających oraz umożliwiają uprawianie wielu form turystyki, od tradycyjnej wędrowki wyznaczonymi szlakami, przez turystykę narciarską, aż do najbardziej wyszukanych i ekstremalnych form, takich jak kolarstwo górskie i taternictwo.

O fakcie, że Tatrzański Park Narodowy to jeden z najważniejszych obszarów turystycznych w Polsce, świadczą nie tylko specyficzne cechy przyrodnicze tego miejsca. Potwierdza to także liczba odwiedzających ten rejon, która na przestrzeni lat zmieniała się bardzo dynamicznie. W początkowych okresach rozwoju turystyki liczba ta wahała się od kilkuset do kilku tysięcy osób. W miarę wzrostu popularności odbywania górskich wędrowek rosła również liczba turystów, by w XX w. osiągnąć najwyższy poziom, liczący blisko 4 mln turystów rocznie. Wydarzenia lat 80. i 90. XX w. w pewnym stopniu zmniejszyły tę liczbę. Obecnie wynosi ona około 3 mln odwiedzających rocznie i na przestrzeni ostatnich lat wykazuje tendencję wzrostową. Roczną sumę odwiedzających Tatrzański Park Narodowy można oszacować przy użyciu danych ze sprzedaży biletów. Liczbę wejść do parku w latach 2000–2016 prezentuje rys. 1.

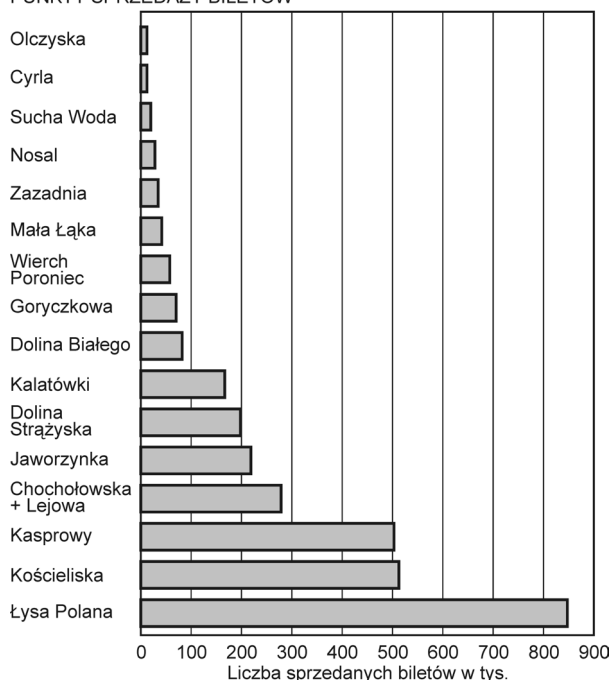
Ze statystyk prowadzonych przez Tatrzański Park Narodowy można dowiedzieć się, które miejsca w Tatrach Polskich cieszą się największą popularnością i mają największe obłożenie przez ruch turystyczny (rys. 2). Najwięcej biletów sprzedaje się przy szlakach wiodących przez doliny. Nie są tak wymagające jak inne, wysokogórskie szlaki, a podobnie jak one zapewniają niesamowite widoki. Na pierwszym miejscu, niezmiennie przez ostatnie lata, prowadzi szlak od Łysej Polana do Morskiego Oka. Na tak ogromną po-

Rys. 1. Liczba wejść turystów do TPN w okresie 2000–2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez TPN

PUNKTY SPRZEDAŻY BILETÓW

Rys. 2. Sprzedaż biletów w 2016 r. w poszczególnych punktach sprzedaży TPN

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez TPN

popularność może wpływać wyjątkowy krajobraz Morskiego Oka i otaczającej go korony szczytów. Również prowadząca tutaj trasa nie jest wymagająca od turysty

szczególnej kondycji, gdyż cały dziewięciokilometryowy odcinek pokryty jest asfaltem, a większą część, aż do Włosienicy, turysta może pokonać bryczką. Drugie miejsce pod względem sprzedanych biletów zajmuje Dolina Kościeliska. Jest położona stosunkowo blisko Zakopanego, dojazd do niej umożliwiają prywatne linie autobusowe. Trzecie miejsce według danych Polskich Kolei Linowych zajmuje Kasprowy Wierch. Kolejka cieszy się ogromnym zainteresowaniem, szczególnie w okresie wakacyjnym. W tym czasie, aby zakupić bilet na wjazd, często trzeba stać kilka godzin w kolejce do kasy. Dużym uznaniem turystów cieszy się także Dolina Chochołowska. Dalej uplasowały się Jaworzynka, Dolina Białego Potoku oraz Kalatówki (www.tpn.pl).

Zróżnicowane walory turystyczne Tatr Polskich pozwalają na uprawianie wielu różnych form turystyki. Zdaniem autora formy aktywności uprawiane w Tatrzańskim Parku Narodowym można zaszerzować w trzy następujące kategorie:

- 1) turystyka aktywna – w tej kategorii znajduje się najprostsza z możliwych, tj. turystyka piesza. Forma ta nie wymaga posługiwania się specjalistycznym sprzętem, ważne jest jedynie odpowiednie przygotowanie do podróży;
- 2) turystyka specjalistyczna – do tej kategorii można przypisać takie formy aktywności, jak turystyka narciarska i rowerowa. Do ich uprawiania konieczne są już odpowiednie umiejętności, w tym posługiwania się specjalnym sprzętem, odpowiednim w zależności od wykonywanej aktywności;
- 3) turystyka ekstremalna – tutaj znajdują się takie formy, jak taternictwo powierzchniowe i jaskiniowe. Wymagana jest specjalistyczna wiedza o środowisku, wysoka sprawność psychofizyczna organizmu, specjalistyczne umiejętności posługiwania się profesjonalnym sprzętem wspinaczkowym. Z tymi rodzajami aktywności wiąże się także duże ryzyko utraty zdrowia, a nawet życia.

4. OCHRONA PRZYRODY W TATRZAŃSKIM PARKU NARODOWYM A TURYSTYKA

Ochrona przyrody w Tatrzańskim Parku Narodowym ma kilka różnych wymiarów i prowadzona jest na kilkunastu różnych płaszczynach. Cały obszar został podzielony na trzy mniejsze obszary ochrony o zróżnicowanym reżimie, tj. obszar ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej. Obszar ochrony ścisłej zajmuje największą powierzchnię parku – około 60%. W jego obrębie znajdują się prawie całe lasy górnoeregłowe

oraz piętra: kosodrzewiny, hal i turni. Tereny te pozostawione są całkowicie oddziaływaniu procesów naturalnych. Jakakolwiek działalność człowieka jest tutaj zabroniona. Kolejną strefą ochrony jest obszar ochrony czynnej, charakteryzujący się mniejszym reżimem niż strefa ścisła. Zajmuje około 30% całego terenu parku, a w jego skład wchodzi lasy dolnoeregłowe, gdzie znacznej degradacji i rozpadowi ulegają występujące tam drzewostany świerkowe, ale także śródleśne polany i murawy dolnoeregłowe. Trzecią, ostatnią strefą jest obszar ochrony krajobrazowej. Obejmuje pozostałe 10% powierzchni i charakteryzuje się najniższym reżimem ochrony. Głównym celem tej strefy jest zachowanie walorów krajobrazowych następujących terenów: kompleksów leśnych, które należą do Wspólnoty Wsi w Witowie, lasów znajdujących się w rękach prywatnych oraz gruntów i obszarów leśnych występujących przy schroniskach, parkingach i innej zabudowie (*Plan ochrony TPN 2014*).

Wielość i zróżnicowanie składników budujących środowisko przyrodnicze Tatrzańskie Parku Narodowego stwarza konieczność opracowania takiej strategii ochrony, która obejmuje wszystkie te elementy. Dlatego też system ochrony Tatr składa się z kilku płaszczyzn, m.in. ochrony walorów geologicznych i rzeźby terenu, ochrony zasobów wodnych, ochrony warunków klimatycznych, ochrony ekosystemów leśnych i nieleśnych oraz ochrony gatunkowej roślin i zwierząt. W planie ochrony, poza środowiskiem przyrodniczym, uwzględniono także walory kulturowe, tj. pozostałe ślady po gospodarce pasterskiej, m.in. szałas, bacówki, ale także kapliczki, krzyże czy większe budynki, takie jak kaplice, schroniska. Wszystkie te obiekty są ważnymi zasobami wyjątkowej kultury Tatr, a działania ochronne, związane z tymi zasobami, mają na celu zachowanie obiektów kultury, wszelkich śladów kultury niematerialnej, zdobywanie i poszerzanie wiedzy o kulturze tatrzańskiej oraz jej upowszechnianie.

Ruch turystyczny w znacznym stopniu przyczynia się do degradacji przyrody. Turystyka piesza i narciarska powoduje rozdeptywanie i niszczenie szlaków. W wyniku udeptywania gleby oraz niszczenia pokrywy roślinnej uruchamiany jest proces splukiwania powierzchniowego, który przyspiesza przebieg procesów erozyjnych. Tysiące osób poruszających się szlakami powodują niszczenie nawierzchni, obluzowanie kamieni i tworzenie ubytków. Na popularnych i silnie użytkowanych trasach, np. na Giewont, dochodzi do zużywania i degradacji systemu sztucznych ułatwień, którego naprawa lub wymiana stanowi ingerencję w podłoże skalne. Turyści często schodzą z wytyczonych szlaków, m.in. w celu skrócenia drogi lub ominięcia zatoru. Wynikiem tego jest tworzenie skrótów pomiędzy ścieżkami, a także niszczenie pokrywy glebowej i roślinnej w bezpośrednim ich są-

siedztwie. Taternictwo powierzchniowe i jaskiniowe również negatywnie oddziałuje na podłoże skalne. Konieczność zakładania stanowisk asekuracyjnych niszczy skały, osłabia ich spójność, może doprowadzać do powstawania obrywów. Inny ważny problem związany z turystyką to śmiecenie. Odwiedzający Tatry pozostawiają po sobie wiele odpadów, które często bywają szkodliwe dla środowiska przyrodniczego. Ponadto ich woń przyciąga dzikie zwierzęta, które poszukują pożywienia. Wśród zagrożeń wymienić należy jeszcze hałasowanie czy płoszenie zwierząt.

Użytkowanie turystyczne TPN wymagało instalacji specjalnej infrastruktury turystycznej, często na obszarach objętych ochroną ścisłą, np. kolejki na Kasprowy Wierch. Zagospodarowanie w Tatrach można podzielić na trzy grupy. Pierwsza związana jest z komunikacją, np. drogi dojazdowe, wyciągi, koleje linowe, druga związana z pobytem w górach, m.in. schroniska, trzecia – ułatwiająca poruszanie się i zwiększająca bezpieczeństwo turystów dzięki takim urządzeniom, jak mosty, poręcze, sztuczne ułatwienia. Wszystkie instalowane, budowane urządzenia i budynki są formą ingerencji w środowisko naturalne, zakłócają zachodzące procesy naturalne, a także psują pierwotny, górski krajobraz (FIDELUS 2008, WALA 2006, GORCZYCA, KRZEMIEN 2002).

Obecność turystów na obszarze TPN stawia przed jego pracownikami ogromne wyzwanie związane z udostępnianiem turystycznym. Tereny, po których poruszają się odwiedzający muszą zostać specjalnie przygotowane, wyposażone w niezbędne urządzenia. Z uwagi na fakt, że turysta może przebywać jedynie na wyznaczonych szlakach, większość prac związanych z dostosowywaniem parku koncentruje się bezpośrednio na nich lub w ich najbliższym sąsiedztwie. Prace konserwacyjne na szlakach odbywają się na bieżąco. W ostatnich latach przebudowano i wymieniono nawierzchnię na popularnych i na najbardziej zniszczonych szlakach, m.in. na Giewont, Kasprowy Wierch. Pracownicy starają się także eliminować schodzenie turystów ze szlaków lub tworzenie dzikich skrótów. W miarę możliwości usuwają korzenie, a także instalują drewniane bariery i tzw. potykacze, czyli drewniane bale ułożone prostopadle do kierunku przebiegu szlaku, które zapobiegają schodzeniu turystów oraz poszerzaniu szlaków. Prowadzone są także prace związane z udroźnianiem tras i usuwaniem z nich materiału skalnego poprzez budowanie specjalnych przepustów i łapaczy. Aby zapobiegać erozji, instalowane są specjalne kratownice, które zakrywają materiał skalny i zapobiegają dalszemu jego osuwaniu. Powstałe ubytki są uzupełniane specjalnymi matami przypominającymi trawnik. Prace naprawcze obejmują również zniszczone kładki i mosty. Na nowe wymieniane są także ławy przeznaczone dla turystów. Naprawom podlegają systemy sztucznych ułatwień

na szlakach wysokogórskich oraz drogach taterniczych. Pracownicy, przy pomocy ratowników TOPR, a także wolontariuszy, wymieniają zużyte ciągi łańcuchów, wymieniają i nabijają nowe kotwy czy drabinki, a na drogach wspinaczkowych usuwają zużyte elementy asekuracyjne lub pozostawione przez wspinaczy, oraz instalują zupełnie nowe, stałe elementy autoasekuracji. Prace w obrębie szlaków obejmują także odnawianie ich oznakowania. Wiele symboli namalowanych na skałach, drzewach z biegiem czasu ulega wytarciui i zanikowi. Pracownicy zajmują się ich odmalowywaniem, montują nowe tablice informacyjne, kierunkowskazy, piktogramy itp. Do prac dostosowawczych należy wytyczanie granic obszarów chronionych za pomocą specjalnych taśm. Zabezpieczane są cenne formacje roślinne występujące bezpośrednio przy szlaku, ale także zbiorniki wodne, wywieryska itp. Kolejna grupa zadań to ograniczanie zanieczyszczenia środowiska oraz obsługa urządzeń sanitarnych. Turysty pozostawiają na szlakach duże ilości odpadów. Ich oczyszczaniem zajmują się głównie wolontariusze. Do tej grupy zadań należy także eliminacja problemów z różnego rodzaju transportem (PAULO, GAŁAŚ, MOŚCICKI 2002, STASIAK 1997, SKAWIŃSKI 2010).

Park prowadzi jednocześnie szeroko zakrojone działania związane z edukacją turystów. Najważniejszy z nich to program Lawinowe ABC. Szkolenia przeprowadzają ratownicy TOPR oraz wyspecjalizowani wolontariusze. Poza tym na szlakach montowane są tablice informacyjne z ciekawostkami na temat tatrzańskiej przyrody i nie tylko. W parku istnieje jedna ścieżka edukacyjna na szlaku do Morskiego Oka. TPN prowadzi ponadto Centrum Edukacji Przyrodniczej, ulokowane w Kuźnicach, gdzie znajdują się ekspozycje związane z przyrodą TPN. Planowane jest utworzenie nowych ścieżek edukacyjnych czy nowych ośrodków edukacyjnych na Hali Gąsienicowej lub Palenicy Białczańskiej. Park prowadzi działalność wydawniczą publikując liczne biuletyny, czasopisma i książki.

Obszar parku musi być także specjalnie dostosowany dla potrzeb sportu i rekreacji. Ścisłe wyznaczono granice terenów, gdzie możliwe jest uprawianie tego rodzaju aktywności. Wytyczono również drogi, na których może być uprawiane taternictwo powierzchniowe i jaskiniowe. Do tej grupy zadań należy utrzymanie i modernizacja infrastruktury sportowej, m.in. wyciągów narciarskich, zabezpieczanie stoków przed nadmierną erozją spowodowaną aktywnością narciarzy, a także odpowiednie oznakowanie tras narciarskich.

Duża liczba odwiedzających Tatry wymaga zaangażowania wielu ludzi, aby turystyka nie wywierała zbyt negatywnego wpływu na obszar parku. W Tatrzańskim Parku Narodowym funkcjonują osoby, które obsługują turystów, przekazują im wiedzę o górach

i okolicach, osoby zabezpieczające środowisko przed negatywnym działaniem turystyki i dbające o przestrzeganie regulaminu, a także osoby, które w razie zaistnienia niebezpieczeństwa, niosą wszystkim ludziom znajdującym się w górach pomoc. Czynności te są bardzo ważne dla prawidłowego funkcjonowania parku oraz dla bezpieczeństwa wszystkich w nim przebywających (KRZAN 2006).

5. OCENA FUNKCJONOWANIA PARKU W OPINII PRACOWNIKÓW I TURYSTÓW

Autor zrealizował badania mające na celu poznanie opinii odnośnie do funkcjonowania parku, zarówno w oczach jego pracowników i innych służb pracujących na jego obszarze, a także samych turystów. Przeprowadzono wywiad ekspercki z pracownikami parku oraz innymi służbami pracującymi w TPN. Do badania wybrano osoby, które posiadają dużą wiedzę na temat funkcjonowania parku oraz których praca w jakimś stopniu jest związana z turystyką. Wykonano sześć wywiadów. W badaniu udział wzięli pracownicy TPN, a także przewodnicy tatrzańscy i ratownicy TOPR. Taki dobór grupy respondentów pozwolił na poznanie opinii pracujących w parku, znających jego strukturę i system działania od wewnątrz oraz osób z zewnątrz, ale na co dzień przebywających w parku i obserwujących jego funkcjonowanie. W celu poznania opinii turystów odwiedzających TPN na temat jego działania autor posłużył się badaniem ankietowym. Badanie prowadzone było w dwojaki sposób. Po pierwsze, autor przeprowadzał badanie podczas wędrówek po Tatrzańskim Parku Narodowym w lipcu 2016 r. Turysty proszeni byli o wypełnienie ankiety w różnych miejscach parku, tj. na popularnych szlakach dolinnych, m.in. w Dolinach Kościeliskiej, Chochołowskiej, Strążyńskiej, w schroniskach na Hali Ornak, Hali Gąsienicowej i w Dolinie Pięciu Stawów oraz na wysokogórskich szlakach i szczytach Tatr Zachodnich i Wysokich, m.in. na Giewoncie, Czerwonych Wierchach, Kasprowym, ale też w rejonie Orlej Perci czy Mięguszwieckich Szczytów. Zabieg ten pozwolił na przeprowadzenie badania z osobami o różnym stopniu zaawansowania „górskiego”. Wśród respondentów znaleźli się taternicy, osoby od wielu lat przyjeżdżające w Tatry, rodziny z dziećmi, a także ci, którzy odwiedzili Tatry po raz pierwszy. Drugim sposobem było opublikowanie ankiety w Internecie. Została ona rozpowszechniona przy użyciu portalu społecznościowego Facebook, gdzie zamieszczona była na stronach grup związanych z Tatrami. Liczba uzyskanych obiem drogami kwestionariuszy wynosiła 105.

Analizując wyniki przeprowadzonych rozmów można dojść do kilku istotnych wniosków. Punkt

widzenia danej osoby w dużej mierze zależy od wykonywanej przez nią pracy. Osoby na co dzień związane z turystyką są w stanie dostrzec więcej różnych czynników i problemów, niż pozostali pracownicy. Wiele aspektów, o których wspomniano było charakterystycznych dla ich zawodu, np. ratownik TOPR w rozmowie poświęcił dużo czasu niebezpieczeństwu gór, a przewodnicy tatrzańscy istotnie przekazywania przez nich wiedzy i kontaktowi z ludźmi. Z przeprowadzonych rozmów można wywnioskować, że każdy respondent wykonuje pracę zgodną z jego zainteresowaniami oraz, że sprawia mu ona satysfakcję. Każdy z nich uważa także, że czynności przez niego wykonywane są niezwykle istotne dla funkcjonowania parku w różnych jego aspektach. Mimo że respondenci realizują różne zadania i zajmują inne stanowiska, jednak pracują na tym samym obszarze często mają podobne doświadczenia i spostrzeżenia. Dlatego też na podstawie przeprowadzonych rozmów można przedstawić wiele aspektów, które powtarzały się w każdej rozmowie. Respondenci wymieniali następujące dobre strony turystyki w Tatrach:

- finansowanie niektórych działań TPN ze środków pozyskanych ze sprzedaży biletów wstępu;
- podnoszenie poziomu życia lokalnych mieszkańców (np. poprzez dochody ze świadczenia różnych usług turystycznych);
- poznawanie obszaru gór przez turystów;
- wzrost świadomości ekologicznej turystów (np. zwrócenie uwagi na konieczność ochrony obszaru TPN).

Podobną zgodność respondenci wykazali przedstawiając wady turystyki w TPN. Ich zdaniem sprawia ona dużo problemów, jednak jej istnienie jest konieczne. Swoją pracą starają się zmniejszać negatywny wpływ ruchu turystycznego na środowisko. Niestety, pracowników jest zbyt mało jak na tak duży obszar oraz ogromną liczbę odwiedzających. Oto najczęściej wskazywane przez respondentów wady turystyki w TPN:

- degradacja środowiska przyrodniczego;
- presja infrastruktury turystycznej na środowisko;
- zmiany w zachowaniu zwierząt;
- zmiany w krajobrazie (poprzez instalację infrastruktury turystycznej);
- zanik lokalnej kultury i tradycji (np. poprzez sprzedaż turystom zunifikowanych produktów, mających niewiele wspólnego z góralską tradycją m.in. pamiątek lub zmianą procesu produkcji lokalnych wyrobów).

Ujemne oddziaływanie turystyki wzmaga wiele negatywnych zachowań turystów. Mimo że przepisy korzystania z parku i regulamin dostępny jest przy każdym wejściu na szlak, jednak mało kto czyta te tablice oraz zna regulamin. Wielu turystów notorycznie

łamię jego zasady. Służby terenowe starają się zapobiegać skutkom tych zachowań, jednak przy obecnym poziomie ruchu turystycznego i wielkości obszaru parku jest to niezwykle trudne. Zdaniem pracowników najczęstsze negatywne zachowania turystów to:

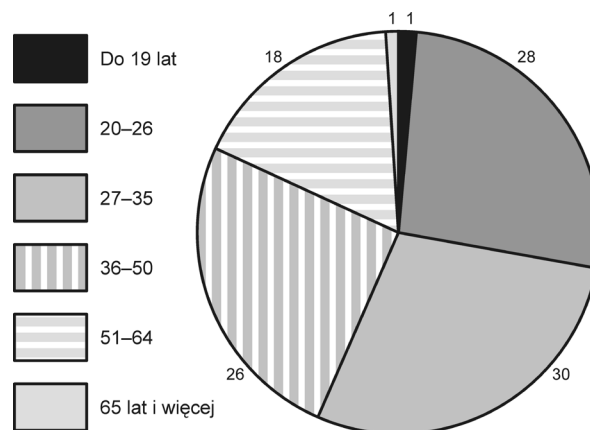
- zaśmiecanie szlaków;
- schodzenie z oznakowanych szlaków;
- nieprzestrzeganie regulaminu TPN i jego niezajomość;
- hałasowanie;
- niszczenie roślin;
- płoszenie i dokarmianie zwierząt.

Pracownicy podali również kilka przykładów zmian, które usprawniłyby ich zdaniem pracę parku. Po pierwsze powinno zwiększyć się liczbę osób patrolujących szlaki, w tym strażników, co pozwoliłoby na skuteczniejszą eliminację negatywnych zachowań turystów. Liczba wejść w dane miejsca powinna być ograniczona, a sami turyści częściej kontrolowani. Powinno się zwiększyć liczbę tablic informacyjnych z zasadami korzystania z parku. Zasady te powinny w jakiś sposób być egzekwowane. Respondenci są również zgodni co do usług fiakierskich. Ich zdaniem jest to element tradycji Podhala i powinien pozostać w niezmienionej formie, gdyż przynosi liczne korzyści. Jest nie tylko źródłem dochodów dla mieszkańców, ale dzięki niemu wielu turystów może docierać w miejsca, w które nie dotarliby wyłącznie o własnych siłach. Ponadto wszyscy pracownicy zapewniają, że zwierzęta ciągnące wozy przechodzą badania, a sami górale prowadzący tę działalność są regularnie kontrolowani.

W badaniu ankietowym udział wzięło 105 respondentów, z czego 68 osób stanowiły kobiety, 37 mężczyźni. Fakt ten może świadczyć o tym, że kobiety wykazywały większą chęć do wypełnienia kwestionariusza niż mężczyźni. Poświęcały tej czynności więcej uwagi i staranności. Ich kwestionariusze były często lepiej wypełnione, zawierały więcej szczegółów. Dalej respondenci proszeni byli o zaznaczenie przedziału wiekowego, w którym się znajdują. Strukturę wiekową ankietowanych prezentuje rys. 3.

Najwięcej ankietowanych pochodziło z województw łódzkiego i małopolskiego. Dalej uplasowały się województwa: mazowieckie, śląskie, wielkopolskie i lubelskie. 32 respondentów pochodziło z największych polskich miast, tj. z Łodzi, Warszawy, Krakowa, Wrocławia itp. Znacząca część zamieszkiwała duże i średnie miasta. Analizując miejsca pochodzenia respondentów można zauważyć kilka prawidłowości. Większość z nich pochodziło z województw położonych blisko Tatrzańskie Parku Narodowego, bądź z samego województwa małopolskiego. Dodatkowo ankietowani reprezentowali największe jednostki miejskie, które są bardzo dobrze skomunikowane z Zakopanem, posiadają bezpośrednie połączenia ko-

lejowe i autobusowe. Zdaniem autora ich mieszkańcy wybierają TPN jako cel swojej podróży ze względu na walory środowiskowe tego miejsca. Pozwalają one odpocząć od miejskiego zgiełku i szumu.

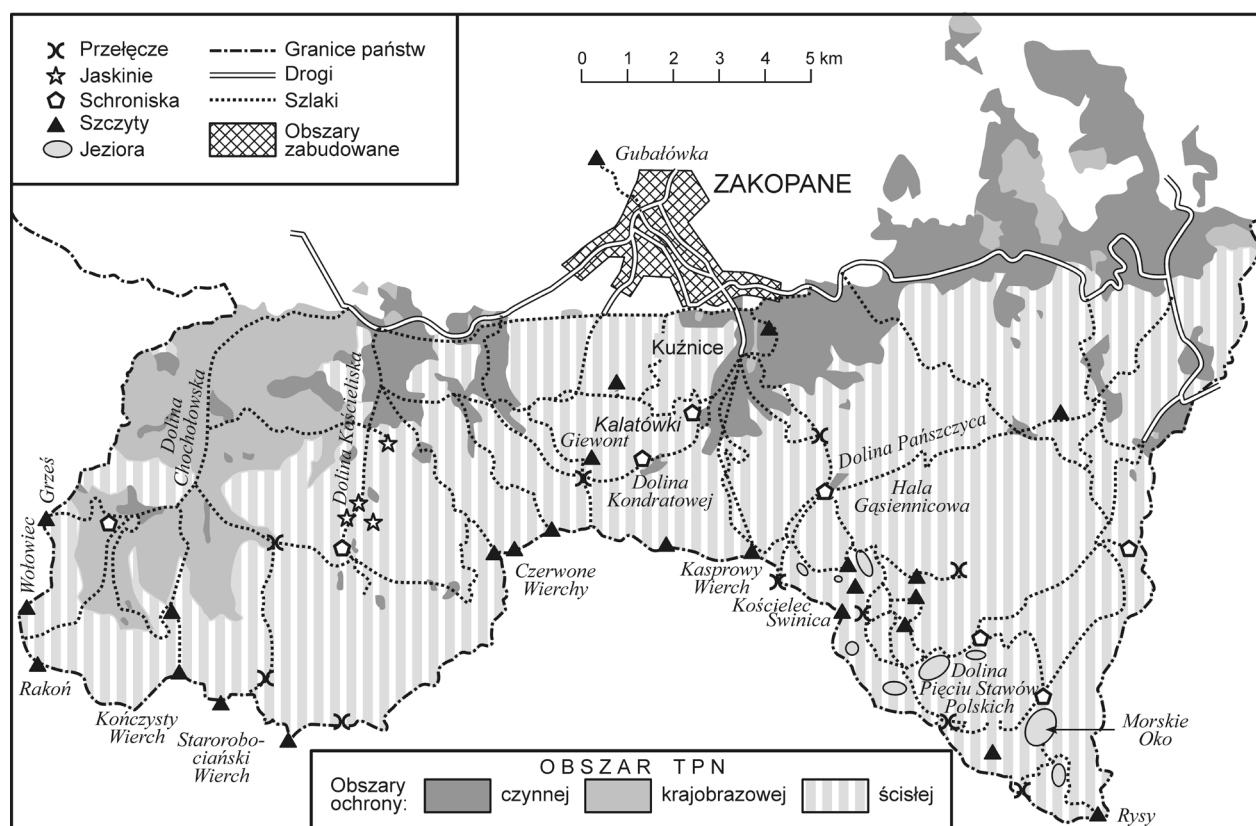

Rys. 3. Struktura wiekowa respondentów w TPN (N= 104)
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Jedno z pytań zawartych w kwestionariuszu polegało na dopisaniu skojarzeń do następujących zdań: „Moje ulubione miejsce w Tatrach to ...”, „Będąc w Tatrach czas spędzam na ...”, „Chciałbym jeszcze zobaczyć/odwiedzić ...”. W pierwszym i trzecim wariancie, respondenci wypisywali różne miejsca w Tatrach, takie jak szczyty, szlaki, jaskinie, jeziora itp. Na ich podstawie opracowano mapę atrakcyjności turystycznej TPN, na której miejsca wskazywane przez turystów nałożone są na obszary ochrony – ścisłej, czynnej i krajobrazowej (rys. 4).

Na mapie przedstawiona jest sieć szlaków najczęściej wymienianych przez turystów oraz podpisane miejsca, których nazwy padały najliczniej. Najczęściej wskazywanymi miejscami były: Morskie Oko, Dolina Kościeliska i Chochołowska, Dolina Pięciu Stawów Polskich, Kasprowy Wierch i Hala Gąsienicowa oraz szlak od Kuźnic, przez Kalatówki i Halę Kondratową na Giewont. Dużą popularnością cieszyły się też Czerwone Wierchy i Rysy.

Wymieniane przez respondentów miejsca pokrywają się z tymi, które są uwzględniane w statystykach TPN. W wypowiedziach respondentów można zauważyć kilka zależności. Szlaki dolinne i Morskie Oko, wskazywały głównie osoby o małym doświadczeniu górskim lub dopiero rozpoczynające swoją przygodę z górami. Podawały także inne doliny, których przejście nie przysparza specjalnych trudności. Jednak wśród odpowiedzi tej grupy ludzi pojawiały się także takie miejsca, jak Giewont i Rysy. Respondenci deklarowali chęć ich zdobycia, mimo braku doświadczenia górskiego oraz faktu, że nigdy wcześniej nie zdobyli żadnego innego szczytu. Taka sytuacja wynika z pa-

Rys. 4. Atrakcyjność turystyczna TPN w opinii respondentów
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

nującej mody na te szczyty, które są symbolami Tatr, a turyści uważają je za konieczne do zdobycia oraz traktują jako główny cel swojej podróży. Mają przekonanie, że skoro tutaj przyjechali, nie mogą wyjść bez wejścia na Giewont czy Rysy. Takie sytuacje są szczególnie niepożądane. Osoby takie nie są przygotowane do tak trudnej trasy, nie mają doświadczenia i sprzętu, a nawet odpowiedniego obuwia. Jednak często podejmują takie wycieczki, które wielokrotnie kończą się wypadkiem lub poważnym urazem. Wśród odpowiedzi tych osób padała również Gubałówka, która nie należy do pasma tatrzańskiego.

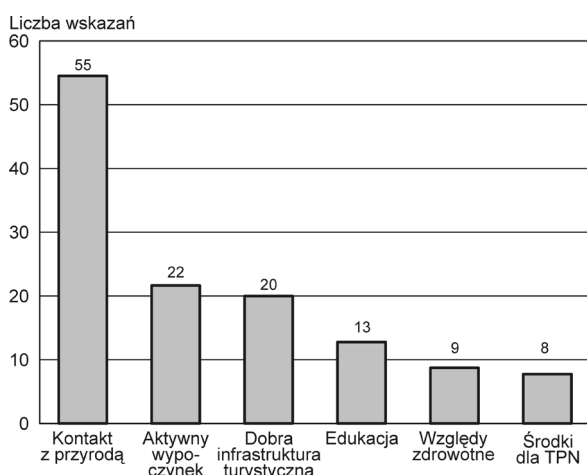
Turyści o większym doświadczeniu i dłuższym stażu górskim wskazywali takie miejsca, jak: Dolina Pięciu Stawów, Czerwone Wierchy, Orla Perć czy też inne szczyty Tatr Zachodnich i Wysokich. Osoby te pozwalały sobie również na żarty. Jeden z respondentów napisał, że chciałby zobaczyć kiedyś „Giewont bez kolejek jak w Lidlu po karpia przed świętami”. Jest to ironiczne podsumowanie ogromnych kolejek turystów czekających na wejście na ten szczyt, jakie tworzą się podczas sezonu letniego. Rys. 4 wyraźnie pokazuje, że większość najatrakcyjniejszych miejsc jest położona w strefie ochrony ścisłej, gdzie występują najcenniejsze zasoby środowiska przyrodniczego. Dlatego też w obrębie tych szlaków prowadzone są

intensywne prace dostosowujące park do potrzeb turystyki i wzmożona jest kontrola szlaków.

Zadaniem respondentów było także wymienienie pozytywnych stron turystyki w TPN. Najczęściej podawane odpowiedzi prezentuje rys. 5. Za najważniejszą korzyść z turystyki ankietowani uważają kontakt z przyrodą tatrzańską. Można zatem stwierdzić, że jej unikatowość i wyjątkowe cechy wpływają na to, że jest ona jedną z głównych determinant przyjazdów turystów do tego miejsca. Poza przyrodą respondenci cenią sobie możliwość aktywnego wypoczynku. Liczna grupa osób chwali również infrastrukturę turystyczną, która jest nieustannie kontrolowana i modernizowana przez pracowników terenowych TPN. Inne zalety to edukacja, względy zdrowotne oraz środki na działalność TPN. Warto dodać, że trzy ostatnie odpowiedzi wpisały osoby, które posiadają wyższe wykształcenie, mają dużą wiedzę o Tatrach oraz przyjeżdżają tutaj od wielu lat.

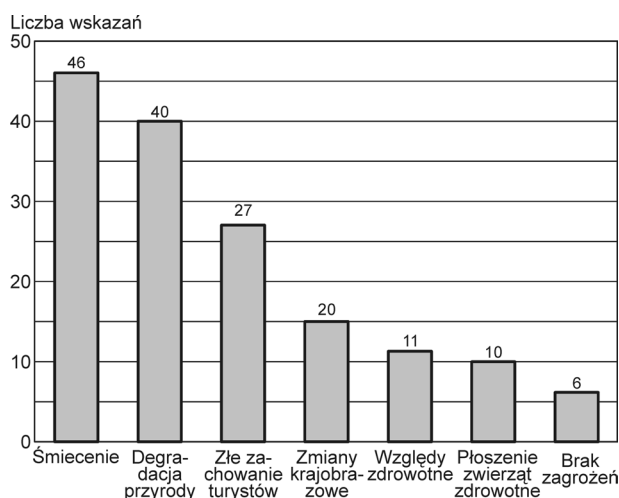
Ankietowani proszeni byli o wymienienie zagrożeń dla Tatr, jakie niesie ze sobą turystyka (rys. 6). Najwięcej osób uznało, że najbardziej istotnym zagrożeniem jest śmiecenie. Wielu turystów łamie regulamin TPN, pozostawiając odpady na jego terenie. Często tłumaczą to brakiem koszy na śmieci na szlakach nie rozumiejąc, że stwarzałyby to zagrożenie dla nich

samych, gdyż woń wydobywająca się z pojemników na odpady przyciągałyby dzikie zwierzęta. Dalej wskazywana była degradacja przyrody, wynikająca głównie z niszczenia roślin, rozdeptywania szlaków przez turystów. Część respondentów narzekała na niszczącą krajobraz naturalny infrastrukturę turystyczną. Wskazywane były także niestosowne zachowania turystów, takie jak hałasowanie, płoszenie zwierząt, a nawet akty wandalizmu.

Rys. 5. Pozytywne strony turystyki w TPN wskazywane przez respondentów (N= 105)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Rys. 6. Zagrożenia wynikające z turystyki wskazywane przez respondentów w TPN (N= 105)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych

Respondenci dokonywali oceny tatrzańskiej infrastruktury turystycznej, tj. schronisk, szlaków turystycznych, oznakowania szlaków, tablic informacyjnych, sztucznych ułatwień oraz urządzeń sanitarnych. Oceny wystawiane były w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało bardzo źle, a 5 bardzo dobrze. Następnie

ankietowani byli proszeni o uzasadnienie swoich odpowiedzi. Autor na podstawie wystawionych ocen obliczył średnią ważoną dla każdego elementu infrastruktury, gdzie za wagę przyjęto skalę wartości ocen. Wyniki prezentuje tab. 1.

Tab. 1. Ocena infrastruktury turystycznej TPN przez respondentów

Typ infrastruktury	Oceny					Średnia ważona
	1	2	3	4	5	
Schroniska	1	1	20	56	27	4,02
Szlaki turystyczne	1	2	9	42	51	4,33
Oznakowanie szlaków	5	1	9	40	50	4,23
Tablice informacyjne	2	2	12	42	47	4,24
Sztuczne ułatwienia	4	9	21	41	30	3,80
Urządzenia sanitarne	9	15	28	29	24	3,41

Objaśnienie: kursywą oznaczono najczęściej wybieraną ocenę, czcionką półgrubą najrzadziej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Najlepsze oceny uzyskały szlaki turystyczne oraz ich oznakowanie, następnie tablice informacyjne i schroniska. Niskie oceny otrzymały sztuczne ułatwienia, najniższe natomiast urządzenia sanitarne. Respondenci uważają, że schroniska są w bardzo dobrym stanie, dają schronienie w przypadku złej pogody oraz serwują dobre jedzenie. Dostrzegają jednak wady. Zdaniem ankietowanych w tatrzańskich schroniskach ceny są zbyt wysokie, one same są bardzo zatłoczone, przez co bardziej przypominają górskie hotele, a nie schroniska turystyczne. Wadą jest także brak możliwości nocowania na tzw. glebie, czyli na podłodze.

Szlaki turystyczne były najlepiej ocenianym elementem infrastruktury przez respondentów. Uważają oni, że są świetnie przygotowane, pozwalają dotrzeć do dużej liczby celów, prowadzą przez urokliwe zakątki Tatr. Jednak i one mają kilka wad. Nawierzchnia niektórych szlaków jest mocno zużyta, kamienie są śliskie i wymagają wymiany. Kilka osób uznało, że wytyczonych tras jest za mało, powinno się otworzyć więcej szlaków wysokogórskich. Co do ich oznakowania, również i w tym wypadku jest bardzo dobrze. Respondenci chwalą dobrą widoczność znaków i miejsca, w których są namalowane. Ich zdaniem poprawiają orientację w terenie i pozwalają bezpiecznie dotrzeć do celu. Jednak są miejsca, w których są wytarte i wymagają naprawy, np. na pniach niektórych drzew czy na kamieniach. Podobnie chwalono tablice informacyjne, które są dla ankietowanych źródłem wielu cennych informacji, poprawiają bezpieczeństwo, umilają wędrowkę. Kilka osób narzekało, że informacje nie są aktualizowane oraz, że liczba języków, w których są napisane jest zbyt mała. Słabiej były ocenione sztuczne ułatwienia, które co prawda poprawiają bezpieczeństwo i są zamontowane w odpowied-

nich miejscach, to jednak ich stan techniczny pozostawia wiele do życzenia, wymaga naprawy. Kotwy się chwieją, a ogniwa łańcuchów są śliskie i wytarte. Kilka osób stwierdziło, że w niektórych miejscach są one wręcz zbędne. Najslabiej oceniono systemy sanitarne. Zdaniem wielu osób są one brudne i niesprzątane. Powinno być ich także znacznie więcej niż obecnie. Mimo to widać wyraźnie, że infrastruktura tatrzańska jest dobrze przygotowana, jednak niektóre elementy wymagają naprawy i konserwacji.

Respondenci dokonywali oceny różnych grup pracowników: przewodników, ratowników TOPR, strażników TPN i wolontariuszy. Oceny nadawane były w skali od 1 do 4, poza tym ankietowani mieli możliwość zaznaczenia pola „nie korzystałem” lub „nie mam zdania”. Wyniki prezentuje tab. 2.

Tab. 2. Ocena służb przez respondentów

Służby	Oceny				Nie mam zdania	Nie korzystałem	Średnia ważona
	1	2	3	4			
Przewodnicy	0	1	13	34	11	46	3,68
Ratownicy	0	0	2	43	2	58	3,95
Strażnicy TPN	4	2	10	23	13	53	3,33
Wolontariusze	0	6	6	36	15	42	3,62

Objaśnienie: kursywą oznaczono najczęściej wybieraną ocenę, czcionką półgrubą najrzadziej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych.

Po policzeniu przez autora średniej ważonej na podstawie wystawionych ocen, gdzie za wagę przyjęto skalę ich wartości, można zauważyć, że wszystkie grupy pracowników wypadły dobrze w oczach respondentów. Najlepiej oceniono ratowników TOPR, których praca jest niezwykle trudna i odpowiedzialna, a ratują oni życie tysiącom osób rocznie. Dobrze wypadli również przewodnicy i wolontariusze, natomiast najslabiej strażnicy TPN. Może to wynikać z dwóch kwestii. Za przewinienie nakładane są srogie, kilkusetzłotowe mandaty, co powoduje frustrację turystów i złość na strażników. Respondenci mogli ocenić ich pracę słabiej również dlatego, że jest ich niewielu jak na tak ogromny obszar i tak kolosalną liczbę turystów i nie mają oni pełnej kontroli nad tym, co dzieje się w parku.

Respondenci proszeni byli o przedstawienie ich propozycji zmian w TPN. 24 osoby nie zmieniłyby nic. 15 respondentów sugerowało, że należałoby ograniczyć ruch turystyczny, szczególnie na najpopularniejszych szlakach dolinnych, a także górskich, m.in. na Giewont, gdzie często robi się tłoczno, a co jest szczególnie niebezpieczne. Ich zdaniem niektóre szlaki powinny być okresowo zamykane. Powinno się także zmniejszyć liczbę dostępnych ścieżek. Dziewięć osób

uznało, że należy zlikwidować opłaty za wstęp, które są zbyt wysokie lub jeżeli nie da się ich znieść, to trzeba je mocno obniżyć. 10 osób zwróciło uwagę na zły stan oznakowania szlaków, które w wielu miejscach jest wytarte i wymaga odnowienia. Naprawić powinno się również system sztucznych ułatwień na niektórych szlakach. Wymienić należy także niektóre ławy dla turystów. Dwie osoby zwróciły uwagę na konieczność edukacji turystów oraz ich wzmożoną kontrolę. Jedna osoba zamieniłaby wozy konne, które wożą turystów po parku na melexy lub inny alternatywny środek transportu.

6. PODSUMOWANIE

Tatrzański Park Narodowy jest jednym z najpopularniejszych i najważniejszych obszarów turystycznych Polski, który rocznie odwiedza już blisko 3,5 mln turystów. Największym wyzwaniem dla tej instytucji jest dostosowywanie jej obszaru na potrzeby turystyki. Najintensywniejszy ruch turystyczny skoncentrowany jest na obszarze ochrony ścisłej, który obejmuje najcenniejsze zasoby przyrodnicze. Dzięki szlakom ruch turystyczny oddziałuje jednak negatywnie na park w układzie liniowym, a nie powierzchniowym. Intensywny ruch turystyczny powoduje degradację przyrody, zubożenie gatunkowe oraz zachwianie funkcjonowania ekosystemów naturalnych. Największym problemem TPN związanym z turystyką jest śmiecenie. Kolejny to notoryczne łamanie regulaminu parku przez odwiedzających. Turyści często również schodzą z wytyczonych szlaków, w celu skrócenia drogi lub ominięcia zatoru, co negatywnie wpływa zarówno na przyrodę, gdyż przyczynia się do jej niszczenia, jak i na turystów, którzy mogą zabłądzić lub narazić się nawet na poważne urazy.

Niezwykle istotna dla parku jest praca jego różnych służb terenowych, które usprawniają jego działanie i w znacznym stopniu ograniczają antropopresję turystyki na naturalne środowisko tatrzańskie. Mimo że z turystyki w TPN wynika wiele korzyści, to jednak stwarza ona wiele problemów i zagrożeń. Zarządzający Tatrzańskim Parkiem Narodowym muszą przede wszystkim skupić się na ich eliminacji.

Wyniki przeprowadzonych przez autora badań wskazują, że TPN powinien:

- skoncentrować wysiłki na eliminację zagrożeń wywołanych przez wysoki stopień presji turystyki na środowisko;
- zarządzać ruchem turystycznym tak, aby jego negatywne oddziaływanie na środowisko było jak najmniejsze;
- infrastruktura turystyczna powinna być rozbudowywana tak, by zapewnić bezpieczeństwo

turystom, jednocześnie z jak najmniejszą presją na środowisko;

- zwiększyć stopień kontroli turystów odwiedzających TPN ze względu na dużą, ciągle wzrastającą liczbę negatywnych ich zachowań;
- położyć większy nacisk na edukację turystów oraz zwracać większą uwagę na przestrzeganie regulaminu TPN.

PRZYPIS

¹ Artykuł powstał na podstawie pracy magisterskiej oraz przeprowadzonych przez autora badań terenowych. Praca magisterska została napisana i obroniona na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego na kierunku „turystyka i rekreacja”. Jej promotorem był prof. Bogdan Włodarczyk.

BIBLIOGRAFIA

FIDELUS J., 2008, *Rola ruchu turystycznego w przekształcaniu ścieżek i dróg turystycznych na obszarze Tatrzańskiego Parku Narodowego*, „Prace Geograficzne”, 120.

GORCZYCA E., KRZEMIEŃ K., 2002, *Wpływ ruchu turystycznego na rzeźbę Tatrzańskiego Parku Narodowego*, [w:] W. Borowiec (red.), *Przemiany środowiska przyrodniczego Tatr*, Kraków–Zakopane.

KRZAN Z., 2006, *Współczesne wyzwania w ochronie przyrody*, [w:] *Tatrzański Park Narodowy na tle innych górskich terenów chronionych*, t. III, *Człowiek i środowisko*, Konferencje „Przyroda Tatrzańskiego Parku Narodowego a człowiek”, Wyd. Tatrzańskiego Parku Narodowego, Zakopane.

NYKA J., 2016, *Tatry Polskie*, Trawers, Latchorzew.

PAULO A., GAŁAŚ A., MOŚCICKI J., 2002, *Turystyczna erozja Tatr*, [w:] *Przemiany środowiska przyrodniczego Tatr*, TPN, PTPNoZ, Kraków–Zakopane.

Plan ochrony Tatrzańskiego Parku Narodowego, 2014.

SKAWIŃSKI P., 2010, *Zarządzanie ruchem turystycznym w Tatrzańskim Parku Narodowym*, „Folia Turistica”, 22.

SKRZYDŁOWSKI T., 2013, *Przewodnik przyrodniczy po Tatrach Polskich*, Wyd. Tatrzańskiego Parku Narodowego, Zakopane.

STASIAK A., 1997, *Turystyka w parkach narodowych – obszary konfliktów*, „Turyzm” 7/2.

WALA J., 2006, *Turystyka piesza w Tatrach polskich w okresie zaśnieżenia*, [w:] Z. Krzan (red.), *Tatrzański Park Narodowy na tle innych górskich terenów chronionych*, t. III, *Człowiek i środowisko*, Konferencje „Przyroda Tatrzańskiego Parku Narodowego a człowiek”, Wyd. Tatrzańskiego Parku Narodowego, Zakopane.

www.tpn.pl; 10.06.2017.

Załącznik 1

Pytania do wywiadu eksperckiego (wzór)

.....
(Imię i nazwisko pracownika)

.....
(Zajmowane stanowisko)

.....
(Miejsce zamieszkania)

Ocena funkcjonowania Tatrzańskiego Parku Narodowego przez pracowników

1. Dlaczego zdecydował/a się Pan/Pani na pracę w Tatrzańskim Parku Narodowym?
2. Czy pracował/a Pan/Pani na innym stanowisku w Tatrzańskim Parku Narodowym przed objęciem obecnego stanowiska?
3. Od jak dawna pracuje Pan/Pani na obecnym stanowisku?
4. Jakie są największe zalety w Pana/Pani pracy, za co ją Pan/Pani lubi?
5. Jakie są wady Pana/Pani pracy?
6. Jaki Pana/Pani zdaniem wpływ ma wykonywana przez Pana/Panią praca na funkcjonowanie Tatrzańskiego Parku Narodowego?
7. Jakie Pana/Pani zdaniem są pozytywne strony turystyki w Tatrzańskim Parku Narodowym?
8. Jakie Pana/Pani zdaniem zagrożenia dla Tatr niesie ze sobą turystyka?
9. Co zmieniał/a by Pan/Pani w Tatrzańskim Parku Narodowym?
10. Jakie zachowania turystów Pana/Pani zdaniem negatywnie wpływają na Tatrzański Park Narodowy?
11. Czy Pana/Pani zdaniem ruch turystyczny w Tatrzańskim Parku Narodowym powinien być w jakiś sposób kontrolowany lub ograniczany?
12. Co sądzi Pan/Pani o usługach fiakerskich w Tatrzańskim Parku Narodowym?

**Kwestionariusz ankiety
(wzór)**

Nr Miejsce

Szanowni Państwo

Nazywam się Piotr Miazek i jestem studentem Uniwersytetu Łódzkiego na kierunku turystyka i rekreacja. Zwracam się do Państwa z uprzejmą prośbą o wypełnienie poniższej ankiety, której celem jest ocena przez turystów funkcjonowania Tatrzańskiego Parku Narodowego. **Ankieta jest anonimowa, a uzyskane wyniki posłużą wyłącznie do celów naukowych.** Proszę o rzetelne wypełnienie kwestionariusza – zależy mi na wiarygodnych danych. Odpowiedzi należy zaznaczać symbolem X.

1. Ile razy był/a Pan/Pani z wizytą w Tatrzańskim Parku Narodowym? Proszę podać rok pierwszej wizyty.

.....
Jak często odwiedza Pan/Pani Tatrzański Park Narodowy? (Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)

- Raz na kilka lat
 Corocznie
 Kilka razy w roku
 Inne (Proszę wypisać)
- W jakiej porze roku odwiedza Pan/Pani najczęściej Tatrzański Park Narodowy?

Wiosna Lato Jesień Zima

2. Jakie były Pana/Pani motywy do przyjazdu w Tatry? (Proszę zaznaczyć co najmniej jedną odpowiedź)

- Wypoczynkowe Poznawcze
 Rekreacyjne Rodzinne
 Służbowe Turystyka aktywna i specjalistyczna
 Religijne Inne (Jakie?)

3. Jaki charakter ma Pana/Pani pobyt w Tatrach?

Pobyt indywidualny Pobyt zorganizowany

4. Z kim Pan/Pani podróżuje? (Proszę wpisać)

.....
5. Z jakiego obiektu noclegowego Pan/Pani korzysta? (Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź)

- Hotel Pensjonat/kwarta prywatna
 U rodziny/znajomych Kemping
 Schronisko Inne

(Jakie?).....

6. Proszę dopisać Pana/Pani skojarzenia do poniższych zdań (Proszę podać kilka skojarzeń)

Moje ulubione miejsce w Tatrach to

.....
Będąc w Tatrach, czas spędzam na.....

.....
Chciałbym jeszcze zobaczyć/odwiedzić.....

9. W jaki sposób przygotowuje się Pan/Pani do wyjścia w góry? (Można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

- Biorę mapę i dokładnie planuję trasę
 Szacuję, ile czasu zajmie mi przejście trasy
 Sprawdzam stopień trudności szlaków
 Sprawdzam prognozę pogody
 Sprawdzam co mogę zobaczyć na trasie
 Nie przykładam większej uwagi do przygotowania się

(Dlaczego?).....

10. Jaki ekwipunek zabiera Pan/Pani ze sobą na wycieczkę? (Proszę wypisać)

.....

Czy zna Pan/Pani regulamin Tatrzańskiego Parku Narodowego?

Tak Nie

Dlaczego?.....

11. Czy brał/a Pan/Pani udział w jakichkolwiek akcjach edukacyjnych prowadzonych przez Tatrzański Park Narodowy?

Tak

Dlaczego?.....

Nie

12. Czy czyta Pan/Pani informacje zawarte na tablicach informacyjnych znajdujących się przy wejściach na szlak lub na szlakach?

Tak Nie

Dlaczego?.....

13. Jakie Pana/Pani zdaniem są pozytywne strony turystyki w TPN?

.....

14. Jakie Pana/Pani zdaniem zagrożenia dla Tatr niesie ze sobą turystyka?

.....

15. Czy zna Pan/Pani numer do Tatrzańskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego?

Tak (Proszę napisać) Nie

16. Proszę ocenić następujące elementy infrastruktury Tatrzańskiego Parku Narodowego w skali od 1 do 5, gdzie 1 to bardzo źle, a 5 bardzo dobrze. Proszę o uzasadnienie oceny

Wybrane elementy	1	2	3	4	5	Dlaczego
Schroniska						
Szlaki turystyczne						
Oznakowanie szlaków						
Tablice informacyjne						
Sztuczne ułatwienia na szlakach						
Urządzenia sanitarne						

17. Proszę ocenić pracę wymienionych grup pracowników w skali od 1 do 4, gdzie 1 to niedostateczna a 4 bardzo dobra

Grupa pracowników	1	2	3	4	Nie mam zdania	Nie korzystałem
Przewodnicy						
Ratownicy TOPR						
Strażnicy						
Wolontariusze						

18. Co zmienił/a by Pan/Pani w Tatrzańskim Parku Narodowym?

.....

19. Jakie Pana/Pani zdaniem niebezpieczeństwa mogą spotkać turystów w Tatrach?

.....

20. Jakie zachowania turystów Pana/Pani zdaniem negatywnie wpływają na Tatrzański Park Narodowy?

.....

21. Czy podczas Pana/Pani pobytu w Tatrach korzystał/a Pan/Pani z dorożek?

Tak Nie

Dlaczego?.....

22. Co sądzi Pan/Pani o dorożkach w Tatrach (nie w Zakopanem)?

- Powinny pozostać
 Należy je zlikwidować
 Należy je ograniczyć
 Należy je zastąpić innymi środkami transportu

Dlaczego?.....

Metryczka

1. Płeć

Mężczyzna Kobieta

2. Wiek

Do 19 lat

20–26 lat

27–35 lat

36–50 lat

51–64 lata

Powyżej 65 lat

3. Wykształcenie

Wyższe

Średnie

Policealne

Zasadnicze zawodowe

Podstawowe

4. Miejsce zamieszkania

Miejscowość.....

Województwo.....

5. Ocena sytuacji materialnej

Bardzo zła 1—2—3—4—5 Bardzo dobra

6. Przychód na osobę

powyżej 500

501–1000

1001–1500

1501–2000

powyżej 2000

Artykuł wpłynął:

11 lipca 2017

Zaakceptowano do druku:

10 października 2017